

СТ А Н О В И Щ Е

От доц. д-р Светлана Георгиева Димитрова-Гюзелева, НБУ, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ... , научна специалност *Методика на обучението по чужд език (английски)*, член на научното жури (Заповед на Ректора на НСА „Васил Левски” № ЗП - 898/14.05.2018) за защита на докторска дисертация на тема:

Влияние на интерактивни техники върху обучението по английски език при студенти от НСА „Васил Левски” за присъждане на образователната и научна степен

„доктор” в област на висшето образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ... , научна специалност *Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка*,

на **Татяна Вълкова Христатијева** – докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Психология, педагогика и социология” на НСА „Васил Левски”

1. Данни за докторанта

Татяна Христатијева придобива ОКС „магистър“ по Английска филология през 1989 г. във ФКНФ на СУ „Св. Климент Охридски” и започва професионалния си път като учител по английски език в 142 СУ „В. Ханчев”, а година по-късно постъпва на работа в Езиков център „ИКО – Интелект” като преподавател по чужд език на възрастни обучавани. От 1996 г. е старши преподавател по английски език в Национална спортна академия „Васил Левски”, като работи със студентите на всички езикови нива и активно допринася за разработването на учебните материали по специализиран чужд език („Учебник по английски език за НСА: *English for the Sporting World. Ready, Go!*” /2003/ и „Учебник по английски език за НСА: *English for the Sporting World. High Sport Performance!*” /2005/, разработени в съавторство с В. Кондова и Н. Маринова; „Споуборд. Българо-английски термини в споуборда” /2009/, в съавторство с В. Бачев, К. Сгуровски и П. Янков), превежда справочна спортна литература (напр. *Състезателни правила по хоккей и хоккей в зала; Състезателни правила по флорбол*) и участва в разработването на изпитни материали и провеждането на специализирани изпити по английски език за студентите от НСА.

Татяна Христатијева е изкарала редица курсове за повишаване на професионалната квалификация като учител по чужд език към Британски съвет и Института за усъвършенстване на учители, към НБУ и към Центъра за обучение *SOL* в Девън, Великобритания. В периода 2000-2017 г. има седем публикувани статии, като три от тях (публикувани в периода 2016-2017 г.) са конкретно обвързани с темата на дисертацията ѝ.

2. Данни за докторантурата

Татяна Христатијева е зачислена в докторска програма "Физическото възпитание в образователната система" към катедра „Психология, педагогика и социология” на НСА „Васил Левски” като докторант на самостоятелна подготовка в област на висшето образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по физическо възпитание, научна специалност *Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка* за срок на обучение от 3 години с

ректорска заповед ЗП-2135 от 01.12.2014 г. За неин научен ръководител е определена проф. д-р Елеонора Милева. Докторантката е изпълнила в срок всички дейности по индивидуалния си учебен план и е отчислена, с право на защита, с ректорска заповед ЗП-2350 от 13.12.2017 г. На разширено заседание на катедра „Психология, педагогика и социология“, проведено на 20.04.2018 г., дисертационният труд на Татяна Христатиева е обсъден и предложен за публична защита. Защита е насрочена за 20.06.2018 г.

Всички административни процедури са спазени.

3. Данни за дисертацията и автореферата

Дисертационният труд на Татяна Христатиева съдържа 168 страници и пет Приложения с общ обем от 50 страници. Състои се от увод, три глави за представяне на резултатите от критичния преглед на литературата по проблема и данните от емпиричното изследване, заключение, в което се правят изводи и препоръки, и библиография с използваната литература. В текстовата част са включени 35 таблици и 8 фигури за онагледяване на резултатите от проведеното проучване. Библиографията включва 101 заглавия, от които 52 на кирилица и 49 на латиница.

В настоящето становище ще се опитам накратко да очертая онези области от дисертационния труд на Татяна Христатиева, които смятам за особено успешни и които хвърлят светлина върху научно-изследователските ѝ умения, както и да поставя някои въпроси, произтичащи от сложността на изследваната материя.

В своя дисертационен труд *Влияние на интерактивни техники върху обучението по английски език при студенти от НСА „Васил Левски“* Татяна Христатиева представя и анализира резултатите от пилотирането на един съвременен педагогически модел за специализирано обучение по английски език за студентите от НСА, базиран на внедряването на интерактивни техники на работа в аудиторните занятия, като отчита влиянието им както върху качеството на учебните постижения на обучаваните (т.е. повишаването на чуждоезиковата им комуникативна компетентност), така и върху тяхната удовлетвореност от учебния процес¹. Актуалността на темата в дисертационното изследване е продиктувана от една страна от необходимостта спортните специалисти да владеят добре чуждия език и спортната терминология на езика-цел, за да са в крак с новостите в спортната наука и практика, да общуват свободно с колеги от други страни, да участват пълноценно и да организират успешно международни спортни мероприятия и състезания, и от друга – от малкия хорариум часове по чужд език за професията, с който разполагат преподавателите в НСА, за да подготвят студентите за тяхната бъдеща професионална реализация. В това отношение, създаването на повече възможности за активно ползване на езика от студентите и повишаването на тяхната мотивация за включване в учебния процес, които

---

¹ Въпреки причинно-следствената връзка, заложена между тези две променливи в хипотезата от емпиричното изследване (стр. 69), такава корелация не е търсена и не е измерена, което всъщност е оправдано в изследователско отношение, защото – както и данните от проведеното наблюдение сочат (вж напр. стр. 102, *анализиране на спортни данни и резултати*) – интересът към дадена образователна техника не винаги води до по-високи учебни постижения при използването ѝ и обратно – полза от дадена форма на обучение може да се наблюдава и при по-нисък интерес от страна на обучаваните.

предоставят интерактивните техники на работа, са от ключово значение за ефективното развиване на чуждоезиковата им компетентност до нужното ниво.

Темата за характеристиките, формите и ползите от интерактивното обучение е изследвана в значителна степен от много наши и чуждестранни учени, както правилно е установила и докторантката в обзора на достъпната литература по проблема (коректно позовавайки се изследователите преди нея), но тя се опитва да открие своя ниша в изследваната материя и да даде своя принос за повишаване качеството на специализираното обучение по чужд език (английски) на студентите от НСА чрез използването на подходящи интерактивни техники на работа. Уважение заслужава и опитът на Татяна Христатиева за изчерпателност в описанието на теоретичните основи на изследването – вж **Първа глава: Литературен обзор по проблема**, където е направен много подробен критичен анализ на съществуващите методи и подходи за чуждоезиково обучение, за да се очертае мястото и отличителните характеристики на интерактивното обучение в рамките на съвременния комуникативен подход при развиването на чуждоезиковата компетентност. За съжаление, обаче, тази част от дисертацията на Татяна Христатиева оставя усещане за разпокъсаност и/или недовършеност и известна безкритичност в прегледа на представените образователни теории. Например, представянето на теориите и концепциите за обучението по чужд език започва с ретроспективен анализ на методите преди Комуникативния подход (стр. 6-10), а едва след това се предлага дефиниция на понятието "метод / подход" в чуждоезиковото обучение (стр. 10-14), при разясняването на която се реферира към методи, които не са представени до този момент (напр. метод на цялостната физическа реакция, учене чрез сътрудничество, метод чрез съветване, мълчалив подход, като последните два изобщо не се засягат в изложението по-късно, въпреки че в тях се застъпват редица форми на интерактивно обучение). Моделът на Ричардс и Роджърс (1986) за анализ на методите в чуждоезиковото обучение е представен много подробно, а за модела на проф. Тодор Шопов само се споменава в рамките на един абзац (стр. 14) в края на раздела без коментар. Следващият раздел е посветен на комуникативните методи в обучението по чужд език и е направен опит да се изясни съдържанието на ключовото за изследването понятие "комуникативна компетентност" (като единство от елементи изграждащи езиковото знание и речевото поведение), но нещата остават недоизяснени (липсват препратки към трудовете на изтъкнати изследователи по този въпрос, като Канал и Суейн 1980, Бахмън 1990, Бахмън и Палмър 1996 и др., над които надгражда Общоевропейската референтна езикова рамка²). Този раздел от Първа глава завършва с изброяването на 5 "структури" от Кооперативния подход, които са включени в репертоара от интерактивни техники, които докторантката внедрява в своя педагогически модел за специализирано чуждоезиково обучение. Самото интерактивно обучение е представено доста хаотично / аморфно, като така и не се стига до систематизирано представяне на интерактивните техники като цяло, нито се предлага каталог-описание на онези от тях, които се прилагат в процеса на обучение по време на педагогическия експеримент. В последния раздел от първа глава се прави интересен

---

² Самата Рамка, която очертава съвременните тенденции в изучаването на езиците, е представена едва на стр. 47-48, като част от описанието на чуждоезиковото обучение във висшите училища.

преглед на чуждоезиковото обучение във висшите училища у нас, като се проследява "българската следа" в използването на интерактивни техники на обучение в специализираното обучение и се подчертава удовлетвореността на студентите от постигнатите резултати.

Във Втора глава: Хипотеза, цел, задачи, методика и организация на изследването Татяна Христатиева описва методологията, която използва за експерименталното апробиране на предложения методически модел за специализирано чуждоезиково обучение, базиран на използването на интерактивни образователни техники в контекста на обучението по английски език на студентите от Треньорския и Учителския факултет на НСА. Предметът и обектът на изследването са формулирани ясно и точно (стр. 70-71), но докато обектът (целевата популация обучавани от НСА и представителните извадки, включени в експерименталната и контролната групи) е описан обстойно и прецизно, предметът – "педагогическият модел за чуждоезиково обучение, включващ използване на интерактивни техники" – така и не е представен тук, нито се реферира към Приложение №5, където се появява "Програмата на експерименталния модел" – т.е. разписва се съдържанието на педагогическия експеримент, вкл. и на конкретния експонент на този модел в рамките на формиращото обучение, с подбрани учебни материали и подходящи интерактивни техники (едва по-късно, в следваща глава /стр. 112-121/, се представя подробна тематично-организирана програма на конкретните занятия с включени интерактивни техники, по която може да се съди за конструкта на образователната технология). Във Втора глава докторантката подробно описва също така използваните от нея научноизследователски методи (вкл. организацията на педагогическия експеримент - стр. 77-79), които са удачно подбрани да позволят триангулация на данните и повишаване на валидността на направените заключения. Не става обаче много ясно каква е връзката между предварителния и основния етап на емпиричното проучване, дали извършеното "апробиране на модела" води до някакви промени в него за целите на основния експеримент и дали констатиращите тестове за измерване на специализираните чуждоезикови знания и комуникативна компетентност на студентите на входа и на изхода са идентични само по спецификация или и по съдържание (в Приложение №2, стр. 172-181, откриваме един единствен тест – *Test 1*, т.е. вероятно този от входящия констатиращ тест за постижения по чуждия език) – факт, който би поставил под въпрос надеждността на получените крайни резултати.

В Трета глава се представят и анализират данните от емпиричното изследване. Несъмнено разработеният педагогически модел за специализирано чуждоезиково обучение, включващ използване на подходящи интерактивни техники и неговото експериментално апробиране са сред основните достойнства и приноси моменти на дисертационния труд на Татяна Христатиева. Подробно разписаният дизайн на учебните занимания по английски език с включени интерактивни техники за студентите от експерименталната група (стр. 112-121) е ценен практико-приложен ресурс, директно приложим в практиката на специализираното чуждоезиково обучение в НСА, посредством който учителите биха могли да мотивират младите хора в процеса на езикоусвояване и да повишат техните учебни постижения. Резултатите от всички етапи на изследването са подробно представени и прецизно анализирани: те

недвусмислено и статистически значимо потвърждават ефективността на интерактивната образователна технология за развиването на специализираните чуждоезикови знания и комуникативни умения (с подчертан успех при усвояването на специализираната терминология, говорните умения и уменията за четене) на целевата група обучавани. Нещо повече, успоредно с усъвършенстването на комуникативната им компетентност, студентите стават по-мотивирани да участват активно в процеса на чуждоезиково усвояване и удовлетвореността им от използваните интерактивни образователни техники в процеса на обучение се повишава. Татяна Христакиева прави интересни изводи относно нивата на удовлетвореност на изследваните субекти по различни показатели (удовлетвореност от езикови взаимодействия между колегите в групата, от учебните материали, от работата с преподавателя и т.н.) и извежда любопитни разлики в резултатите при мъжете-спортисти и жените-спортисти. Обща за всички студенти е обаче тенденцията за повишаване на увереността в собствените им възможности за използване на езика в професията и в живота в резултат на иновативния модел за специализирано чуждоезиково обучение.

В заключение бих искала да отбележа, че предлаганият за разглеждане дисертационен труд на Татяна Христакиева е завършен, интердисциплинарен, самостоятелно изготвен и като цяло добре структуриран научен труд, подплатен с впечатляващо експериментално изследване, третиращ интересен и актуален педагогически проблем, с голяма значимост в контекста на съвременното специализирано чуждоезиково обучение и подчертан принос за практиката. Направените критични бележки и изказаните препоръки в изложеното становище от мен по-горе в никакъв случай не накърняват значимостта и приносите моменти на дисертацията; безспорни са и изследователските качества на докторантката и нейните професионални умения и практико-приложен опит за пренасяне на теоретичните постижения в практиката на чуждоезиковото обучение.

Авторефератът коректно отразява основното съдържание на дисертационния труд.

4. Заключение

Всичко изложено по-горе ми дава достатъчно основание и увереност да препоръчам на уважаемото научно жури да даде положителна оценка на дисертацията *Влияние на интерактивни техники върху обучението по английски език при студенти от НСА „Васил Левски“* (в едно с публикациите на докторантката по темата) и да присъди на **Татяна Вълкова Христакиева** образователната и научна степен „доктор“ в област на висшето образование 1. *Педагогически науки*, професионално направление 1.3. *Педагогика на обучението по ...*, научна специалност *Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка*.

25.05.2018 г.

Подпис:

/доц. д-р Св. Димитрова-Гюзелева/